

M A R I A N G U M O W S K I

*wspomnienia
numizmatyka*

Kolekcja
Emila Kornasia

WYDAWNICTWO LITERACKIE
K R A K Ó W

WSTĘP

Wspomnienia niniejsze powstały na skutek zachęty i przynagłań różnych moich kolegów i przyjaciół. Odnoszą się głównie do tych stron mego życia, które związane były z numizmatyką i pracą naukową, natomiast życie osobiste, jako mniej interesujące, jest tu prawie całkiem pominięte. Jest też rzeczą jasną, że we wspomnieniach pozostawiłem tylko rzeczy ważniejsze, pominąłem natomiast zatarte w pamięci i nie dające się już odtworzyć sprawy drugorzędne. Rzeczą piszę z pamięci, popartej wydawnictwami i książkami, których spora ilość przemawia najlepiej o ciężkiej i intensywnej pracy, ale również o zapale i umiłowaniu nauki w całym moim życiu. Mówię też o życzliwości ludzkiej, jaka mnie otaczała i jaka była najlepszym bodźcem, a pozwalała dojść tam gdzie chciałem i osiągnąć postawione sobie cele. Wspomnienia doprowadziłem do 1962 r. i kończę na jubileuszu urządzonym mi łaskawie z okazji 60 rocznicy mej pracy naukowej.

w Toruniu, luty 1964 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
I. Lata dziecinne	7
II. W. Bartynowski	16
III. Muzeum Czapskich	31
IV. Towarzystwo Numizmatyczne	45
V. Praca naukowa	64
VI. Muzeum Wielkopolskie	78
VII. Mennica Państwowa	94
VIII. Rewindykacja zbiorów	99
IX. Z Poznania na wieś	112
X. Wędrówki wojenne	121
XI. Uniwersytet Mikołaja Kopernika	135
Spis ilustracji	149

wielu innymi zauważyłem przy stole znanych numizmatyków — pana Niewiteckiego z Bydgoszczy, dr Haisiga z Wrocławia, A. Gupienca z Łodzi, wielu profesorów i pracowników naukowych z Torunia etc. Siedząc wśród rodziny nie zabierałem sam głosu, ale wyręczyła mnie za to córka Irena, znana autorka takich książek, jak *Wenus z patelnią*, *ABC dobrego wychowania*, *Życie bez starości* i innych, która z niezwykłą swadą wygłosiła mowę na temat, ile to ja talentów w życiu zmarnowałem. Wykazała, jakie miałem zdolności wybitne i niecodzienne, śpiewackie, muzyczne, rysunkowe, poetyckie i inne, a jednak ich z wielką szkodą nie rozwijałem i zdusiłem na rzecz numizmatyki. Przemowa ta znalazła uznanie i zapewniła córce dobrą zabawę aż do końca wieczoru. Naturalnie, że cała uroczystość jubileuszowa stała się najpiękniejszym wspomnieniem z mojego życia.

Uzupełnieniem powyższej sceny będzie jeszcze wiadomość, jaka nadeszła do mnie z amerykańskiego Chicago, że dnia 17 XI 1963 zostało tam zawiązane „Polsko-Amerykańskie Towarzystwo Numizmatyczne”, które wybrało mnie od razu na honorowego członka i honorowego przewodniczącego. Zawiadomił mnie o tym oficjalnie p. Jerzy Walter, członek zarządu i kustosz Muzeum Polskiego w Ameryce.

Na tym kończę moje wspomnienia, z których podałem najważniejsze, a wiele innych utknęło w nie pamięci.

SPIS ILUSTRACJI

	przy str.
1. Marian Gumowski	3
2. Władysław Bartynowski, członek, redaktor i prezes hon. Tow. Numizm. († 16 XII 1918 w Krakowie)	16
3. Dukat koronny Zygmunta I z 1534 r. — ze zbioru Potockich	17
4. Władysław Bartynowski — medal J. Raszki	17
5. Pieczęć miasta Krakowa z XIV w.	32
6. Dukat Władysława Łokietka z 1320 r. — ostatni na- bytek Czapskiego do jego zbiorów	32
7. Złoty medal Emeryka hr. Hutten-Czapskiego ofiaro- wany w r. 1896 przez numizmatyków warszawskich	33
8. Plakietka ku pamięci przekazania zbiorów Czapskich m. Krakowowi — rzeźba K. Laszczki	38
9. Denar Bolesława Chrobrego z napisem GNEZDUN CIVITAS — unikat Muzeum Czapskich	38
10. Marian Gumowski w r. 1914	39
11. Kazimierz hr. Sobański († 12 II 1909 w Guzowie), ofiarodawca wspaniałego zbioru numizmatycznego Muzeum Warszawskiemu	42
12. Kazimierz Stronczyński, nestor numizmatyki polskiej († 1896 w Piotrkowie)	43
13. Trojaki koronne Stefana Batorego z 1580 r. ze zbioru K. Sobańskiego	48
14. Portugal rygski (złota 10-dukatówka) z r. 1586 r. — ze zbioru Ant. Czerwińskiego	48
15. Grosz koronny Zygmunta I z 1545 r. — ze zbioru Stan. Maszadry	48
16. Andrzej hr. Potocki, namiestnik Galicji — medalion z r. 1908 rzeźby Wit. Bielińskiego	49
17. Jan Raszka, art. rzeźbiarz i medalier krakowski	64

18. Kardynał Aleksander Kakowski, arcybiskup warszawski — rzeźba Czesława Makowskiego	65
19. Medal ku czci Hugona Kołłątaja z 1912 r. — rzeźba Stan. Popławskiego	65
20. Medal królewski z 1533 r., bity w złocie, ze zbiorów w Herzogenburgu	70
21. Medal ku czci Franciszka Piekosińskiego († 1906) — rzeźba J. Raszki	70
22. Feliks Kopera, dyr. Muzeum Narodowego w Krakowie	71
23. Poznań, Muzeum Wielkopolskie i Plac Wolności (1920 r.)	74
24. Grosz litewski króla Aleksandra Jagiellończyka zniszczony wraz ze zbiorami ord. Zamoyskich w Warszawie w r. 1944)	74
25. Pieczęć miasta Poznania z w. XIV	75
26. Talar litewski Zygmunta Augusta z r. 1564 — ze zbioru H. Mańkowskiego	75
27. Poznań, Muzeum Wielkopolskie, gabinet dyrektora Gumowskiego ok. 1930 r.	80
28. Herb miasta Poznania z XVI w. wśród dekoracji ściennej w Ratuszu poznańskim	81
29. Muzeum Wielkopolskie w Poznaniu przed wybuchem wojny 1939 r.	96
30. Muzeum Wielkopolskie po odejściu Niemców w r. 1945	97
31. Prof. Józef Przyborowski, jeden z najwybitniejszych polskich numizmatologów († 1896 w Warszawie)	102
32. Pieczęć z herbem miasta Torunia, XIII w.	103
33. Herb miasta Torunia nad bramą ratuszową	103
34. Marian Gumowski w czasie okupacji hitlerowskiej — rzeźba J. Raszki	106
35. Exlibris biblioteczny prof. M. Gumowskiego w Toruniu	107
36. Pieczęć miasta Warszawy z XIV w.	107
37. Dukaty toruńskie Zygmunta III z 1630 r. — ze zbiorów H. Mańkowskiego	112
38. Talar koronny Stefana Batorego z 1580 r., nabyty na aukcji we Frankfurcie w 1903 r. dla zbioru Andrzeja Potockiego	112
39. Andrzej hr. Potocki, namiestnik Galicji — rzeźba J. Raszki	113

40. Brakteat pokutny Bolesława Krzywoustego z 1113 r. — ze zbiorów Czapskiego	113
41. Marian Gumowski przy badaniu numizmatyków (1962)	128
42. Medal ofiarowany M. Gumowskiemu w czasie jubileuszu warszawskiego w 1962 r. — rzeźba E. Gorola	129